

Justitiedepartementet

Personuppgiftsbehandling i samband med strafförelägganden, förelägganden av ordningsbot och uppbörd av böter

Strafförelägganden, förelägganden av ordningsbot och uppbörd av böter

Fråga om ansvar för brott prövas normalt efter att åtal har väckts vid tingsrätt. I vissa fall finns dock en möjlighet att i stället använda sig av strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, se 48 kap. rättegångsbalken och strafföreläggandekungörelsen (1970:60) respektive ordningsbotskungörelsen (1968:199).

Ett strafföreläggande respektive ett föreläggande av ordningsbot innebär att den misstänkte föreläggs ett straff för godkännande. Ett föreläggande ersätter i princip åtalet och om den förelagda personen godkänner föreläggandet gäller det som en lagakraftvunnen dom.

Alla brott som kan bli föremål för allmänt åtal kan, under de förutsättningar som anges i 48 kap. rättegångsbalken, hanteras genom ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Dock kan inte alla brottsföljder bli aktuella. När det gäller strafföreläggande får bötesstraff och villkorlig dom (eventuellt i förening med böter) föreläggas. I fråga om föreläggande av ordningsbot får bötesstraff föreläggas. Utöver brottsföljd kan ett föreläggande, under vissa förutsättningar, även omfatta andra följder av brott, som t.ex. sådan särskild rättsverkan som innefattar betalningsskyldighet.

Strafförelägganden får utfärdas av åklagare. Det är inte bara åklagare vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten som får utfärda strafförelägganden. Även s.k. tullåklagare vid Tullverket har med vissa inskränkningar samma befogenhet, se 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Förelägganden av ordningsbot får utfärdas av polismän. Sådana förelägganden får även utfärdas av åklagare och vissa tulltjänstemän respektive kustbevakningstjänstemän (48 kap. 1 och 20 §§ rättegångsbalken samt 1 och 2 §§ ordningsbotskungörelsen).

Enligt 3 § bötesverkställighetsförordningen (1979:197) är Rikspolisstyrelsen central uppbördsmyndighet. Förutom uppbörd av böter på grund av strafförelägganden och förelägganden av ordningsbot ansvarar myndigheten för uppbörd av böter som beslutats av allmän domstol och uppbörd av vite och sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet.

Den nuvarande regleringen av personuppgiftsbehandling

Grundläggande bestämmelser om personuppgiftsbehandling finns i personuppgiftslagen (1998:204). Om det i en annan lag eller i en förordning finns bestämmelser som avviker från personuppgiftslagen gäller de bestämmelserna i stället. Sådana avvikande bestämmelser finns i särskilda registerförfattningar vad gäller behandling av personuppgifter i brottsbekämpande verksamhet inom åklagarväsendet, polisen, Tullverket och Kustbevakningen, se förordningen (2006:937) om behandling av personuppgifter inom åklagarväsendet, polisdatalagen (2010:361), lagen (2005:787) om behandling av uppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet och kustbevakningsdatalagen (2012:145). För närvarande pågår ett reformarbete med att ta fram en ny åklagardatalag respektive en ny tullbrottsdatalag.

I fråga om strafförelägganden och förelägganden av ordningsbot finns förordningen (1997:902) om register över strafförelägganden respektive förordningen (1997:903) om register över förelägganden av ordningsbot.

Enligt förordningen om register över strafförelägganden får det föras flera olika register över sådana förelägganden. För handläggning av ärenden om strafföreläggande får det finnas dels lokala register hos Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och Tullverket, dels ett centralt register hos Åklagarmyndigheten.

Enligt förordningen om register över förelägganden av ordningsbot får i fråga om sådana förelägganden personuppgifter behandlas i ett register för hela landet. Registret får användas för handläggning av ärenden om förelägganden av ordningsbot hos såväl polisen som åklagarväsendet, Tullverket och Kustbevakningen.

I förordningen om register över strafförelägganden anges vidare att Rikspolisstyrelsen får föra register över uppbörd i ärenden om sådana förelägganden. Uppgifter om uppbörd får även enligt förordningen om register över förelägganden av ordningsbot behandlas i register över ordningsbotsförelägganden. I fråga om uppbörd i ärenden om böter m.m. som utdömts av allmän domstol för Rikspolisstyrelsen ett uppbördsregister med stöd av personuppgiftslagen. Verksamheten med uppbörd hanteras alltså i tre skilda register och med stöd av tre olika regleringar.

Behovet av utredning

Förordningarna om register över strafförelägganden och register över förelägganden av ordningsbot trädde i kraft före personuppgiftslagen. Förordningsregleringarna och deras begreppsanvändning har inte anpassats efter den tekniska och legala utvecklingen. Det finns därför skäl att överväga ett modernare regelverk.

Det finns även andra skäl som talar för en översyn. Åklagardatautredningen har i betänkandet Åklagarväsendets brottsbekämpning Integritet – Effektivitet (SOU 2008:87) anført att den anser att arbetet i samband med strafförelägganden är sådant att det faller in under begreppet beivra brott – och därmed utgör brottsbekämpande verksamhet – samt att bestämmelserna i förordningen om register över strafförelägganden om detta arbete vad avser Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten bör upphävas vid införandet av en ny åklagardatalag. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Det finns skäl att nu överväga om motsvarande bedömning, att en särreglering inte behövs, bör göras vad gäller tullåklagares behandling av personuppgifter i samband med strafförelägganden. När det gäller polisens register över förelägganden av ordningsbot respektive uppbörd i ärenden om strafförelägganden anfördes i förarbetena till polisdatalagen att registren huvudsakligen utgör ett stöd för polisen vid verkställighet av påföljderna till följd av föreläggande av ordningsbot och strafföreläggande. Registren ansågs primärt ha ett annat ändamål än brottsbekämpning och bedömdes falla utanför den nya lagens tillämpningsområde (prop. 2009/10:85 s. 76 f.). Skillnaden i bedömning kan ha sin grund bl.a. i att ärendehandläggningen och uppbörden av böter efter föreläggande av ordningsbot sker i samma register. Det bör dock övervägas om det finns skäl att även fortsättningsvis särreglera den behandling av personuppgifter som sker vad gäller ordningsbot och om i så fall ärendehandläggningen och uppbörden bör regleras i samma författning.

Vidare bör regelverket avseende personuppgiftsbehandling vid uppbörd av böter ses över. Till skillnad mot vad som gäller behandling av personuppgifter vid uppbörd av böter i form av strafföreläggande och ordningsbot, saknas – som redan nämnts – en särskild reglering för motsvarande behandling vad gäller uppbörd av böter som har beslutats av allmän domstol. Det finns även i detta avseende skäl att se över den nuvarande ordningen.

En utredare bör få i uppdrag att biträda departementet med att överväga hur regelverket i nämnda avseenden bör vara utformat.

Uppdraget

Uppdraget ska ta sin utgångspunkt i den personuppgiftsbehandling som i dag sker dels enligt förordningen om register över förelägganden av

ordningsbot, dels enligt förordningen om register över strafförelägganden vid uppbörd och vad gäller Tullverkets behandling enligt förordningen, dels vid uppbörd av böter, vite och särskild rättsverkan av brott som beslutats av allmän domstol.

Utredaren ska överväga om tullåklagare, på samma sätt som föreslagits för åklagare vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, bör behandla personuppgifter i samband med strafförelägganden med stöd av den registerförfattning som styr myndighetens brottsbekämpande verksamhet. Vidare ska utredaren se över regelverket vad gäller behandlingen av personuppgifter vid ärendehandläggning respektive uppbörd av böter vid ordningsbot, vid uppbörd av strafförelägganden samt vid uppbörd av böter m.m. som beslutats av allmän domstol. Utredaren ska lämna de förslag till författningsändringar som bedöms nödvändiga och lämpliga.

Var och en har gentemot det allmänna ett grundlagstadgat skydd mot sådant intrång som är betydande och som innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Detta skydd får begränsas enbart genom lag (2 kap. 6 och 20 §§ regeringsformen). Utredaren ska, med beaktande av grundlagsregleringen, särskilt överväga om det finns anledning att, och i så fall i vilken utsträckning, bestämmelser bör anges i lag.

Utredaren ska dessutom överväga behovet av särskilda sekretessbestämmelser till skydd för de uppgifter som behandlas i samband med strafförelägganden, förelägganden av ordningsbot och uppbörd av böter m.m. samt lämna förslag till nödvändiga författningsändringar även i denna del.

Det står utredaren fritt att ta upp och belysa även andra frågor inom ramen för uppdraget.

Utredaren ska analysera och redovisa förslagets verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser. Om kostnader bedöms uppkomma ska ett finansieringsförslag lämnas.

Utredaren ska samråda med berörda myndigheter och med Datainspektionen. Utredaren ska även samråda med Genomförandekommittén för nya Polismyndigheten (Ju 2012:16) samt hålla sig informerad om dels arbetet med att digitalisera brottmålshanteringen (RIF-arbetet) och därmed sammanhängande författningsarbete, dels pågående reformarbete vad gäller en ny åklagardatalag och en ny tullbrottsdatalag.

Uppdraget ska redovisas senast den 20 januari 2015.